

Työssäkäyvän potilaan päihderiippuvuuden varhainen tunnistaminen

GPF:n kevätkoulutus 17.05.2023

Satu Korkiavuori, yleislääketieteen erl
Pohjanmaan hyvinvointialue
Sidonnaisuudet: -

Työssäkäyvän potilaan päihderiippuvuuden varhainen tunnistaminen

GPF:n kevätkoulutus 17.05.2023

Satu Korkiavuori, yleislääketieteen erl
Pohjanmaan hyvinvointialue
Sidonnaisuudet: -

- **29% miehistä ja 15% naisista juo liikaa**
- **10 % täyttää alkoholiriippuvuuden kriteerit**
- **Kannabista käyttää 20-34v 10% ja 35-44v 2-3%**
- **Opiaatit, amfetamiini 0.5%**

Päihderiippuvuuden määritelmä

- Voimakas halu tai pakonomainen tarve käyttää päihdettä
- Heikentynyt kyky kontrolloida päihteen käyttöä ja käyttöannoksia
- Vieroitusoireyhtymien esiintyminen aineenkäytön vähentyessä tai lopetuksen yhteydessä
- Toleranssin kasvu
- Keskittyminen päihteen käyttöön niin, että muut kiinnostuksen ja mielihyvän kohteet jää ja aika kuluu päihteen käyttöön ja sen vaikutuksista toipumiseen
- Päihteen käytön jatkuminen sen haitoista huolimatta

**Päihderiippuvuus
on etenevä
sairaus**

**Varhainen, keski-
ja myöhäisvaihe**

Varhaisessa vaiheessa päihderiippuvuuden kriteerit täyttyvät,
mutta tunnistaminen hankalaa

Tyypillistä salailu, voimakas kieltäminen ja sokeus omaa
riippuvuutta kohtaan, koska asiat hoituvat ja ylilyönnit satunnaisia

Ei näy useimmiten päällepäin

Jokainen
potilaskontakti
mahdollistaa
päihteiden
käytön
tunnistamisen

Jokainen potilas
voi kärsiä
päihderiippuvuu-
desta statukseen,
ulkonäköön tai
ammattiin
katsomatta

Potilas vastaanotolla

Hakeudutaan hoitoon
muun syyn vuoksi esim.
päänsärky, unettomuus,
masennus, ahdistus,
vatsaoireet, tapaturmat

Epämääräiset,
vaihtelevat
terveysongelmat, sva
tarve

Potilas vastaanotolla

Kieltäminen

Päihderiippuvuuteen
liittymä stigma

- Pidetään itse
aiheutettuina

- Koetaan, että saadaan
huonompaa kohtelua

Hankaloittaa varhaista
tunnistamista

Potilas vastaanotolla

Luottamuksellinen
potilas / lääkäri
suhde ja hoidon
jatkuvuuden
toteutuminen

Avoin,
tuomitsematon
mutta jämäkkä
asenne

Päihteistä
kysyttävä suoraan

Potilas
vastaanotolla

Jos tuttu potilas

- Persoonan muuttuminen
 - Harrastusten jääminen
 - Ongelmat ihmissuhteissa
-

Potilas vastaanotolla

- **Mielenterveysongelmien ja unettomuuden esiintyminen**
- **Ärtyneisyys ja väsymys**
- **Lääkkeiden lisääntynyt tarve (uni- ja rauhoittavat lääkkeet)**
- **Sairaslomien lisääntynyt tarve**

Fyysiset oireet

Takykardia, FA, RR

Hikoilu

Huono suuhygienia

Vammat

Iho-oireet

Avoimet kysymykset

Ei pelkkä
määrällinen vaan
myös laadullinen
käyttö

Vaikuttaako päihde
olevan merkitsevä ja
tärkeä osa vapaa-
aikaa, päihteen
merkitys elämässä?

Mitä ”pari kaljaa”
tarkoittaa?

! Onko aineen käyttö päihdehakuista?

 Ahdistaaako ajatus olla ilman päihdettä?

 Onko vaikea lopettaa?

 Kaduttaako?

 Onko läheisesi huolissaan / huomautelleet päihteiden käytöstäsi?

 Miten potilas reagoi, kun päihteidenkäytöstä kysytään?

Potilas
vastaanotolla

ALKOHOLISTI

**PAIHDE
TÄYTTÄÄ
TARPEEN**

VASTUUNTUNNOTON

**Kriittinen,
vaativa**

Kieltää

Eristäytyy

Valehtelee

**AHDISTUS
SYYLLISYYDEN-
TUNNE
HÄPEÄ
SEKASORTO
VIHA
PELKO
TUSKA
KELVOTTOMUUS
MUSTA-
SUKKAISUUS**

**Pakonomainen
käyttäytyminen**

Syyttää muita

Keinottelee

**Käyttäytyy
mielettömästi**

Perusterveydenhuolto / työterveyshuolto keskeisessä roolissa

Rutiinisti ennen terveystarkastuksia kyselyt esim. audit/audit C, SADD, SDS?

Verikokeissa rutiinisti mukaan esim. Peth ja CDT?
Huumeseulat?

Jos epäily ja potilas kieltää asian, voi kuitenkin kysymyksillä ja keskustelulla herätellä potilasta miettimään asiaa

Mihin yhteys ja kuinka toimia, jos haluaa palata asiaan

Mitä seuraa jos todetaan päihderiippuvuus?

Päihderiippuvuus on krooninen sairaus, joka hoitamattomana johtaa ennenaikaiseen kuolemaan

Riippuvaisen henkilön mielestä hänen ongelmansa, sairautensa ja kypsymätön tunne-elämänsä eivät ole koskaan päihteiden aiheuttamia! Kielto on osa sairautta: se ei tarkoita, että päihderiippuvainen olisi narsisti tai patologinen valehtelija.

Kiitos!

- Päihdeongelma ja alkoholihaittojen ehkäisy työpaikalla (Lääkärin käsikirja)
- Päihteiden käytön tunnistaminen (Lääkärin käsikirja)
- THL
- Alkoholin ongelmakäytön toteaminen (KH)
- Minnesota-hoito

"Jos juon
alkoholia,
olen
ALKOHOLISTI
Jos juon
FANTAA olen
FANTASTINEN..
Eikö niin...